

Ks. MARIUSZ CHAMARCZUK SDB
UKSW, Warszawa

ROZWÓJ I DZIAŁALNOŚĆ ŻEŃSKICH INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO W KOŚCIELE KATOLICKIM W SZWECJI

1. WSTĘP

Spółczesne społeczeństwo szwedzkie jest bardzo zróżnicowane. Wskutek przemian cywilizacyjnych zachodzących w Europie i świecie po II wojnie światowej, jego struktura przybrała formę społeczeństwa wielokulturowego i wielonarodowego, stając się sceną dialogu i wzajemnego przenikania wielu kultur i tradycji. W tym procesie pojawił się w ramach wspólnoty Kościoła katolickiego prawie niezauważalny, aczkolwiek znaczący nurt życia społecznego. Dotyczy on postępującego procesu odradzania się lub tworzenia od podstaw żeńskich zakonów katolickich lub (zbliżonych w swych celach i założeniach do nich) żeńskich protestanckich wspólnot ekumenicznych. Zjawisko to ma bogate i ciekawe podłoże socjologiczno-psychologiczne. Badaczka zjawisk kulturowo-migracyjnych fascynuje w tym przypadku fakt, iż w kraju o bardzo wysokim stopniu świadomości emancypacyjnej i feministycznej, o wzorcowo ukształtowanym modelu kobiety wyzwolonej, pojawiają się coraz częściej przypadki kobiecej samorealizacji na diametralnie innej drodze życia. Odradzanie się żeńskich wspólnot zakonnych okazuje się tendencją niezrozumiałą, zaistniałą w społeczeństwie dobrobytu, które nie jest środowiskiem przyjaznym takim tendencjom. Odsłania ona prawdę, iż to co materialne, przyziemne, kulturowo słuszne i cywilizacyjnie poprawne nie daje współczesnej kobiecie gwarancji spełnienia w jej najgłębszych ludzkich pragnieniach i oczekiwaniach.

2. ZAKONY TRADYCJI SKANDYNAWSKIEJ

Zgromadzeniem zakonnym o typowo szwedzkim rodowodzie, odrodzonym w minionym stuleciu, które zostanie przedstawione jako pierwsze, są siostry brygidki obediencji rzymskiej (szwedz. *Birgittasystrarna*, łac. *Ordo Sanctissimi Sal-*

vatoris, O.Ss.S.), założone przez św. Brygidę Szwedzką w 1370 r. w Vadstena. Skasowane przez Reformację, zostały restytuowane przez bł. Marię Elisabeth Hesselblad (1870-1957)¹ w 1911 r. Obecnie posiadają swoje wspólnoty zakonne w podstokholmskiej dzielnicy Djursholm², gdzie pojawiły się w 1923 r. Od 1968 r. są obecne także w środkowo-północnej Szwecji w miejscowości Falun³. Ich wspólnoty są międzynarodowe, a w przeważającej części tworzą je zakonnice z Indii, Szwecji i Polski.

W Szwecji prowadzi działalność także gałąź zakonna sióstr brygidek będąca kontynuacją tzw. obediencji średniowiecznej⁴, usuniętej z tego kraju w 1595 r.⁵ (otrzymały wówczas ochronę króla polskiego i przetrwały w Gdańsku), odrodzonej w Szwecji w 1967 r.⁶. Tworzy ją obecnie trzynaście sióstr pochodzących z sześciu krajów. Realizują swoje posłannictwo w klasztorze o nazwie *Pax Mariae*⁷ w miejscu powstania tego zakonu, w Vadstena.

3. ZAKONY KONTEMPLACYJNE

Benedyktynki (*benediktinsystrar*⁸), mimo bardzo dawnych tradycji w Europie i Skandynawii, odrodziły swoją obecność w Szwecji całkiem niedawno, gdyż posiadają swój klasztor w tym kraju od 1991 r.⁹. Został on wybudowany w południowej Szwecji, regionie Skåne, w miejscu noszącym nazwę Mariavall. Został zaprojektowany przez mnicha benedyktyńskiego Hansa van der Laana¹⁰ w konwencji skandynawskiej architektonicznej surowości i reguły benedyktyńskiej. W 1995 r. poświęcono także kościół przyklasztorny¹¹. Benedyktynki zajmują się głównie życiem kontemplacyjnym i pracą fizyczną. Prowadzą także zamknięte rekolekcje dla osób poszukujących wewnętrznego ładu, ciszy i harmonii oraz udostępniają część pomieszczeń klasztornych na rekolekcje kapłańskie, kursy i spotkania¹².

¹ Por. A. Östborg, *För Sverige har jag skänkt Gud mit liv! Elisabeth Hesselblads kallelse och birgittinska mission i Sverige*, Wyd. "Artos", Skellefteå 1999, s. 22-27.

² Por. *Birgittasystrar från Rom i Djursholm*, <<http://www.birgittasystrarna.se/djursholm/index.htm>>, (data dostępu: 12.01.2011).

³ Por. *Birgittasystrar från Rom i Falun*, <<http://www.birgittasystrarna.se/falun/index.htm>>, (data dostępu: 12.01.2011).

⁴ Por. *Sancta Birgittas kloster Pax Mariae*, <<http://www.birgittaskloster.se/?h=5&u=16&l=sv>>, (data dostępu: 13.01.2011).

⁵ Por. tamże.

⁶ Por. tamże.

⁷ Por. tamże.

⁸ Por. *Matrikel 2010*, Stockholms katolska stift 2010, s. 47, 75.

⁹ Por. *Benediktinsystrarna*, <<http://www.mariavall.se/>>, (data dostępu: 12.01.2011).

¹⁰ Por. tamże.

¹¹ Por. tamże.

¹² Por. *Benediktiner Jesu Moder Marias Kloster*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/194/1/>>, (data dostępu: 12.01.2011).

Badając podjętą w opracowaniu tematykę, można odnaleźć jeszcze inną gałąź sióstr benedyktynek w Szwecji – Benedyktynki Córki Maryi (*Mariadöttrarna*¹³), wywodzącą się z tradycji Kościoła Luterskiego, założoną przez Szwedkę Gunvor Paulinę Norrman (1903-1985) w Vadstena¹⁴. Po wybudowaniu osobnego klasztoru w Omberg¹⁵ (nieдалеко Vadstena), poświęconego przez bp. Hubertusa Brandenbura w 1997 r., także siostry gałęzi katolickiej tej obediencji rozpoczęły życie zakonne we własnym klasztorze, zaś wspólnota protestancka pozostała w macierzystym klasztorze w Vadstena¹⁶.

Dokonując przeglądu działalności i rozwoju katolickich zakonów żeńskich obecnych w Szwecji, należy w tym miejscu wymienić zakon sióstr karmelitanek, posiadających swój klasztor pw. Miłości Miłosiernej i św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Rydebäck-Glumslöv, przybyłych do Szwecji w 1950 r. z Belgii oraz gałęzi sióstr karmelitanek wywodzącą się z południowoamerykańskiego nurtu duchowości karmelitańskiej noszących nazwę Siostry Karmelitanki od św. Teresy (szwedz. *Karmelitsystrar* CMST¹⁷, hiszp. *Hermanas Carmelitas de Santa Teresa*, C.M.S.T.¹⁸). Zgromadzenie to powstało z inicjatywy Magdaleny de Jesús Maria (Correa Albano)¹⁹ w Santiago de Chile w 1889 r.²⁰ jako instytut życia konsekrowanego. Rozwinęło się dzięki opiece arcybiskupa Santiago Mariano Casanova²¹, a uznanie i zatwierdzenie papieskie otrzymało w 1941 r.²².

Siostry zostały zaproszone do Szwecji w 2001 r. w celu objęcia duchową opieką emigrantów hiszpańskojęzycznych w regionie sztokholmskim, we współpracy z franciszkanami z Meksyku. Po wycofaniu się franciszkanów z tego zadania, rozszerzyły swą duchową obecność na odpowiedzialność za prowadzenie misji hiszpańskojęzycznej w Sztokholmie, organizując pomoc duszpasterską i socjalno-charytatywną, prowadząc katechizację dzieci, młodzieży i dorosłych oraz przygotowując i animując działalność Drogi Neokatechumenalnej. Obecnie wspólnota składa się z czterech sióstr, które we współpracy z parafią katedralną tworzą przestrzeń społeczno-pastoralną dla emigrantów z Chile, Meksyku, Peru, Hiszpanii,

¹³ Por. *Matrikel 2010*, s. 47.

¹⁴ Por. *Mariadöttrarna*, <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Mariad%C3%B6ttrarna>>, (data dostępu: 12.01.2011).

¹⁵ Por. *Mariadöttrarna*, <<http://kallelse.rkkweb.nu/Mariadottrarna.htm>>, (data dostępu: 12.01.2011).

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Por. *Matrikel 2010*, s. 61.

¹⁸ Por. *Hermanas Carmelitas de Santa Teresa*, <http://www.ocd.pcn.net/ist_con2.htm#hermanas_carmelitas_de_santa_teresa>, (data dostępu: 14.01.2011).

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. tamże.

²¹ Por. tamże.

²² Por. tamże.

animując życie religijno-duchowe, sakramentalne oraz kulturalne, respektując i szanując tradycje emigrantów z poszczególnych krajów hiszpańskojęzycznych.

4. ZAKONY CZYNNE – ZAANGAŻOWANE SPOŁECZNIE

Zewnętrzna działalność zakonów w Szwecji posiada bardzo ważne znaczenie dla obojętnej religijnie ludności, mającej jednak zaufanie do katolickich zakonnic. W społeczne oczekiwanie wpisuje się Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety (łac. *Congregatio Sororum a Sancta Elisabeth*, szwedz. *Sancta Elisabeths systrar*, C.S.S.E.), potocznie nazywane elżbietankami. Zrodziło się ono w Nysie i było pierwszym rodzimym zgromadzeniem Ziemi Śląskiej, powstałym po kasacie zakonów przez rząd pruski w 1810 r. Zgromadzenie to zostało zainicjowane przez Dorotę Klarę Wolff, do której wkrótce dołączyły Matylda Merkert i jej siostra Maria Luiza oraz Franciszka Werner²³. W 1842 r. nowe zgromadzenie rozpoczęło działalność jako stowarzyszenie zajmujące się terenową opieką i pielęgnacją chorych. Z czasem zostało przekształcone w zgromadzenie zakonne²⁴. Założycielki obrały sobie jako patronkę św. Elżbietę z Turynii (1207-1231), królową węgierską. Głównym celem, jaki sobie wytyczyły, była bezinteresowna służba najbardziej potrzebującym, zwłaszcza cierpiącym i chorym, w ich własnych domach i mieszkaniach, bez względu na wiek, stan i wyznanie.

W kwietniu 1866 r. Matka Maria Merkert wysłała pierwsze dwie siostry do Szwecji, do Sztokholmu, gdzie rozpoczęły pracę w dzielnicy Södermalm²⁵. Z pomocą szwedzkiej królowej Josephiny otworzyły w 1873 r.²⁶ dom opieki dla starców – *Josephinahemmet*. Ich rozwój był bardzo energiczny i w 1898 r. wspólnota w Szwecji stała się niezależną prowincją liczącą 60 sióstr. W latach 1931-1959 zajmowały się one nauczaniem w szkole i wychowaniem chłopców²⁷, prowadzeniem domów parafialnych oraz plebanii przykościelnych. W 1990 r. w Szwecji było 38 sióstr w pięciu konwentach²⁸. Posiadały domy opieki w Gävle, Norrköping i w Sztokholmie, a w Göteborgu prowadziły opiekę ambulatoryjną. W latach 1957-1965 pomogły parafii katolickiej w Uppsali. Niosły także okresową pomoc w Marielund, w domu opieki nad starszymi *Oskars I:e Minne*, w pracy przy sztokholmskiej katedrze katolickiej i parafii św. Eugenii w Sztokholmie oraz w domu biskupim. Poza tym, w latach 1876-1924, prowadziły opiekę ambulatoryjną. W latach od 1924 do połowy 1950 w Sztokholmie przy ul. Brahegatan prowadziły

²³ Por. L. Szymura, *Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety w Szwecji*, mps, Josephinahemmet-Sztokholm 2010, SODD, t. XIV: *Elżbietanki*, s. 1.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. tamże, s. 2.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Por. tamże.

²⁸ Por. tamże, s. 3.

szpital, a następnie do 1984 r. miejsce to było domem opieki społecznej²⁹. Dzisiaj w Szwecji są obecne w Sztokholmie (Brahegatan, Järfälla – Ståket, Bromma – Josephinahemmet) i w Malmö – gdzie prowadzą przedszkole. Przy zgromadzeniu istnieje także Wspólnota Apostolska św. Elżbiety (szwedz. *Sankta Elisabets Apostolatsgemenskap*) dla osób świeckich³⁰.

Kolejnym zgromadzeniem sióstr pracujących w Szwecji są *Daughters of Mary Mother of Mercy*, przybyłe do Szwecji z krajów afrykańskich. Wychodząc naprzeciw prośbie biskupa, zajmują się pomocą duszpasterską wśród katolików i chrześcijan – emigrantów z Afryki, których liczba stale rośnie. Są to obecnie trzy siostry angażujące się przede wszystkim w regionie południowego Sztokholmu, w dzielnicach Haninge i Norsborg oraz na północy Szwecji w miejscowości Gävle i Sundsvall, gdzie jest znaczna liczba uchodźców z krajów afrykańskich.

Jednym z najbardziej zasłużonych żeńskich zakonów pracujących w Szwecji są siostry józefitki (szwedz. *Josefsystrar*, fr. *La Congregation des Soeurs de Saint-Joseph de Chambéry*, C.S.S.J.C., ang. *Sisters of Saint Joseph of Chambéry*), zakon powstały we Francji w 1812 r.³¹. Rozpoczęły pracę w krajach nordyckich, zaczynając od Kopenhagi w Danii w 1856 r. Ich rozwój i zaangażowanie w odradzanie się Kościoła katolickiego w tym regionie był tak wielki, że już w 1930 r. ich liczba w Skandynawii sięgała 800 sióstr³². Wiązało się to także z zamknięciem wielu domów tego zakonu we Francji w 1902 r.³³ oraz poszukiwaniem nowych obszarów pracy w Skandynawii, Rosji i Stanach Zjednoczonych³⁴.

Do Szwecji przybyły w 1892 r., przejmując pracę w Sztokholmie po siostrach ze zgromadzenia *Filles du Coeur de Marie*, które wycofały się z zaangażowania misyjnego w tym kraju³⁵. W 1920 r. pracowały 23 siostry w dwóch wspólnotach, w Sztokholmie i Göteborg, prowadząc szkoły (w Sztokholmie zakładając w 1862 r. znaną i cenioną do dzisiaj *Franska skolan*³⁶), pomagając w szpitalach i w domach opieki dla osób starszych, katechizując i tworząc środowiska przyjazne kulturze

²⁹ Por. tamże.

³⁰ Por. tamże.

³¹ Por. *Soeurs de Saint Joseph de Chambéry*, <http://catholique-moulins.cef.fr/sources/vie_consacree23.php>, (data dostępu: 15.01.2011).

³² Por. Y.M.Werner, *Kvinnlig motkultur i den Katolska Missionen tjänst. Sankt Josefsystrarna i Sverige och Danmark*, w: *Kvinnligt klosterliv i Sverige och Norden*, red. tenże, Ångelholm 2005, s. 71-72.

³³ Por. *Sisters of Saint Joseph of Chambéry*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Sisters_of_Saint_Joseph_of_Chambéry#United_States_Sisters_of_Saint_Joseph_of_Chambéry>, (data dostępu: 15.01.2011).

³⁴ Por. tamże.

³⁵ Por. Y.M.Werner, *Kvinnlig motkultur i den Katolska Missionen tjänst. Sankt Josefsystrarna i Sverige och Danmark*, s. 71.

³⁶ Por. *Franska, skolan*, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Franska_skolan_pdf>, (data dostępu: 15.01.2011), s. 77.

katolickiej. W dziele prowadzenia katolickiej misji odrodzenia Kościoła w Skandynawii przyczyniły się do zainicjowania nowej kultury kobiecej w społecznościach pracy, eksponującej rolę kobiety w życiu rodzinnym i wychowaniu dzieci³⁷. Obecnie posiadają w Szwecji jedną wspólnotę, w mieście Sundsvall położonym w środkowo-północnej części kraju. Zajmują się pracą w parafiach (pełniąc funkcję akolitek rozdających Komunię św., lektorek i kanterek), organizując rekolekcje, prowadząc poradnictwo duchowe, grupy pogłębiania wiedzy o Biblii, grupy modlitewne, nawiązując i podtrzymując kontakty ekumeniczne z innymi wspólnotami chrześcijańskimi³⁸.

Podejmując omówienie odnowy i działalności żeńskich zakonów w Szwecji, należy wymienić Służebniczki Maryi (szwedz. *Mariasystrar från Lubon*). Przybyły do Szwecji w 1928 r.³⁹ na prośbę ówczesnego administratora apostolskiego w Szwecji, bp. Eryka Müllera, przy protekcji i wstawiennictwie prymasa kard. Augusta Hlonda SDB. Objęły opieką polskich pracowników sezonowych w południowej Szwecji⁴⁰, którzy podejmowali pracę w tym regionie od 1919 r.⁴¹. Siostry, po przybyciu do miejscowości Oskarström na południu Szwecji, założyły ochronkę dla dzieci, organizowały spotkania dla kobiet, przygotowywały msze św. i uczyły katechizmu. W 1931 r.⁴² rozpoczęły pomoc w duszpasterstwie parafialnym w Helsingborgu – dzięki staraniom proboszcza Davida Assarsona, a w 1967 r. w Södertälje⁴³ za sprawą budowniczego nowego kościoła katolickiego w tym mieście, proboszcza i wpływowego wówczas w diecezji Pawła Glogowskiego SDB. Obecnie nadal pracują w wymienionych trzech miejscach (planowana jest jednak redukcja ilości miejsc z braku personelu), prowadząc przedszkola, katechizując dzieci, pomagając kapłanom w sprawach duszpasterskich oraz wspierając duchowo polskich imigrantów najnowszej, tzw. unijnej fali emigracyjnej.

Kolejnym żeńskim zakonem wywodzącym się z polskiej tradycji religijnej jest Zgromadzenie Córek Matki Bożej Bolesnej zwane także serafitkami. Powstało w 1881 r., założone przez św. Honorata Koźmińskiego i bł. Matkę Małgorzatę Łucję Szewczyk. Zgodnie z charyzmatem założycieli, poświęcają się apostolskiej służbie ubogim, starcom, chorym, religijnemu wychowaniu dzieci i młodzieży

³⁷ Por. tamże, s. 76-79, 102-105.

³⁸ Por. *Josefsystrar*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/211/1/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

³⁹ Por. M. Chamarczuk, *75 år av själavård Mariasystrarna den allra heligaste jungfru Marias obefläckade avlelses tjänarinnor i S:t Clemens församling i Helsingborg i Sverige*, SODD – Stockholm 2006, s. 2.

⁴⁰ Por. *Kroniki domowe siostr Służebniczek Maryi w Oskarström 1928-1945*, archiwum domowe, rkp, s. 11-12. Por. także *S:ta Maria Katolska Församling Halmstad-Oskarström. Jubileumsåret 2000*, red. B. Skåring, H. Syblik, Halmstad 2000, s. 5-6.

⁴¹ Por. tamże.

⁴² Por. M. Chamarczuk, *75 år av själavård Mariasystrarna...*, s. 2, 12.

⁴³ Por. tamże, s. 16.

oraz głoszeniu Ewangelii w krajach misyjnych. Starają się czynić wszystko zgodnie z hasłem zakonu: „Wszystko dla Jezusa przez Bolejące Serce Maryi”.

Siostry serafitki rozpoczęły swoją działalność na terenie Szwecji w grudniu 1965 r.⁴⁴, podejmując pracę w królewskiej Fundacji im. Króla Oscara I, założonej w 1873 r.⁴⁵, której celem była opieka medyczna, paliatywna nad starszymi, samotnymi i ubogimi kobietami. Fundacja została założona przez małżonkę króla szwedzkiego, królową Józefinę (Josephine Maximilienne Eugenie Napoleonne-Beauharnais (1807-1876)⁴⁶, katoliczkę broniącą katolicyzmu w czasach, gdy jedynie protestantyzm był oficjalnie dozwolonym wyznaniem. Królowa nie tylko pozostała katoliczką, ale również dbała o rozwój chrześcijaństwa, wspierała materialnie Kościół katolicki, m.in. przeznaczając na ten cel swoje kosztowności. W pierwszych latach osobiście przyjmowała do swej fundacji pensjonariuszki, nie pytając ich o przynależność religijną. Sama będąc człowiekiem głębokiej wiary, starała się zapewnić mieszkankom założonego przez siebie pensjonatu opiekę zarówno materialną, jak i duchową. Wyrazem tego są dwie kaplice – katolicka i protestancka – oraz duch ekumeniczny panujący w tym miejscu.

Życzeniem królowej zapisanym w testamencie było, aby prowadzenie domu zostało powierzone katolickim zakonnikom⁴⁷. Na początku działalności fundacji opiekę nad podopiecznymi roztoczyły elżbietanki z Niemiec, a po nich, od dnia 1 grudnia 1965 r., serafitki, za sprawą Henryka Amberga (który uznał, że sprowadzenie Serafitek do królewskiej fundacji w sztokholmskim Bagarmossen⁴⁸ było jego największym i najtrudniejszym zadaniem w pracy zawodowej, a fakt, że mógł tego dokonać i sprowadził je z komunistycznej Polski, uznał za swój największy sukces życiowy⁴⁹). Ich praca obejmuje opiekę nad chorymi, przygotowanie, podanie posiłków, karmienie, a także dbanie o kaplicę⁵⁰ (w której codziennie o godzinie 7 rano sprawowana jest Eucharystia będąca źródłem siły do dalszej pracy i służby potrzebującym). Serafitki swoją obecnością, modlitwą i pracą starają się świadczyć o Bogu i Jego miłości do każdego człowieka w bardzo zsekularyzowanym kraju⁵¹.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Por. tamże.

⁴⁶ Por. G. Beckel, G. Enby, *Josefina – Drottning av Sverige och Norge*, Veritas Förlag, Stockholm 2007, s. 33-43. Por. także M. Chamarczuk, *200-na rocznica urodzin szwedzkiej królowej Josephine Maximilienne Eugenie Napoleonne-Beauharnais (1807-1876) odnowicielki Kościoła katolickiego w Królestwie Szwecji, Sprawozdanie z sympozjum – Sztokholm 10 marca 2007*, Seminare. Poszukiwania naukowe 25(2008), s. 534-535.

⁴⁷ Por. tamże.

⁴⁸ Por. E. Grabarz, *Praca Sióstr Serafitek na terenie Szwecji*, Stockholm 2010, mps, SODD, t. XIV: *Serafitki*, s. 2.

⁴⁹ Por. tamże.

⁵⁰ Por. tamże.

⁵¹ Por. tamże, s. 3.

Aktualnie na terenie Szwecji pracuje 14 polskich serafitek w różnym wieku, które tworzą wymienione wyżej trzy wspólnoty: pierwszą przy Królewskiej Fundacji *Oscars Minne* w Bagarmossen⁵² (6 siostr), drugą przy katedrze św. Eryka w Sztokholmie (5 siostr) i trzecią w Eskilstunie (3 siostry)⁵³. Prowadzą działalność także w Polsce, we Francji, Włoszech, Białorusi, Ukrainie, USA-Texas, Afryce (Gabon)⁵⁴.

5. ZAKONY CZYNNO-KONTEMPLACYJNE

Znakiem odnowy żeńskiego życia zakonnego jest Szwedzka Wiceprovincia Sióstr Dominikanek Kongregacji Rzymskiej (szwedz. *Svenska Viceprovincen av Den Helige Dominikus Romerska Kongregation, C.R.S.D.*)⁵⁵, które rozpoczęły swoją działalność w Szwecji w 1931 r.⁵⁶ w Sztokholmie. Po drugiej wojnie światowej, wraz z powrotem do tego kraju męskiej gałęzi zakonu dominikanów w 1947 r., założyły wspólnoty także w Marielund, Märsta, Karstad⁵⁷ i Göteborg. Obecnie jest to wspólnota międzynarodowa, międzykulturowa, wielojęzyczna, a siostry ją tworzące wywodzą się – oprócz krajów europejskich – także z różnych rytów katolickich obrządków wschodnich – chaldejskiego, armeńskiego i syryjskiego. Angażują się w życie Kościoła na różnych płaszczyznach: naukowej, duszpasterskiej i charytatywnej⁵⁸, prowadząc kursy, spotkania, konferencje i rekolekcje. Posiadają w Szwecji także gałąź kontemplacyjną z prowincji francuskiej (szwedz. *Dominikansystrarna från Les Tourelles*⁵⁹, fr. *Dominicaines de Sainte Marie des Tourelles*⁶⁰) w miejscowości Röglebäck niedaleko miasta Lund, gdzie posiadają klasztor pw. św. Dominika, centrum życia duchowego i dom rekolekcyjny z corocznym cyklem rekolekcji⁶¹ prowadzonych przez siostry oraz ojców dominikanów⁶².

⁵² Por. *Matrikel 2010*, s. 61.

⁵³ Por. E. Grabarz, *Praca Sióstr Serafitek na terenie Szwecji*, s. 3.

⁵⁴ Por. tamże.

⁵⁵ Por. *Dominikansystrarna i Stockholm*, <<http://www.dominikansystrarna.se/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁵⁶ Por. K. Åmell, *Kulturmöte i kloster. Dominikansystrar i Sverige 1931-2000*, w: *Kvinnligt klosterliv i Sverige och Norden...*, s. 122.

⁵⁷ Por. tamże.

⁵⁸ Por. *Dominikansystrarna*, <<http://www.dominikansystrarna.se/viewNavMenu.do?menuID=2>>, (data dostępu: 13.01.2011).

⁵⁹ Por. *Matrikel 2010*, s. 50.

⁶⁰ Por. *Dominicaines de Sainte Marie des Tourelles*, <<http://www.roglekloster.se/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁶¹ Por. tamże.

⁶² Por. *Sankt Dominikus kloster*, <http://www.roglekloster.se/retratt/>, (data dostępu: 10.01.2011).

Ważne miejsce w dziele odnowy pełni Zgromadzenie Sióstr Wniebowzięcia NMP (ang. *Assumption sisters*), założone przez Marie-Eugénie Milleret⁶³ we Francji w 1839 r.⁶⁴. Działalność w Skandynawii rozpoczęły w 1908 r.⁶⁵ dzięki staraniom bp. Brema z Kopenhagi. Ich zadaniem było nauczanie religii i opieka nad kaplicami z wystawionych Najświętszym Sakramentem. W 1985 r.⁶⁶ zostały zaproszone do pracy w Göteborgu (Szwecja), gdzie także nauczały katechezy oraz pomagały w pracach przykościelnych. Następnie, w 1995 r. przenieśli się do miejscowości Borås⁶⁷, aby wesprzeć pracę wśród chorych. Posiadają w Szwecji jedną wspólnotę na południu tego kraju, w Malmö⁶⁸. Jako główne zadanie pracy w Skandynawii i Szwecji stawiają sobie za cel wszelkie formy zaangażowania na rzecz głoszenia Chrystusa w zlaicyzowanym regionie Szwecji oraz integrowanie migrantów-chrześcijan z różnych kultur poprzez pogłębienie ich życia religijnego i świadomości, że jednoczy ich Jezus Chrystus⁶⁹.

Wśród wielu żeńskich rodzin zakonnych obecnych w Kościele katolickim w Szwecji znajdujemy także Małe Siostry od Jezusa (ang. *Little Sisters of Jesus*, szwedz. *Jesu Små Systrar*, P.S.J.) obecne w 61 krajach świata⁷⁰ (w Skandynawii: w Finlandii i Szwecji). Powstały one na gruncie duchowości francuskiego eremity i trapisty bł. Karola de Foucauld (1858-1916) i należą do światowej rodziny skupiającej różne wspólnoty charakteryzujące się tą duchowością, rodziny tworzonych przez 19 zgromadzeń zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego⁷¹. W Szwecji prowadzą swoją działalność przy jezuickiej parafii św. Eugenii w Sztokholmie, a klasztor posiadają w dzielnicy Spånga⁷². Zajmują się pogłębieniem życia duchowego oraz opieką nad uzależnionymi od nalogów, a także katechizacją i opieką nad chorymi.

Kolejnym zakonem żeńskim wpisującym się w nurt odnowy są Córki Maryi Odnowicielki (szwedz. *Maria Reparatrix Systrar*, ang. *Sisters of Mary Reparatrix*, S.M.R., fr. *Soeurs de Marie Réparatrice*). Zostały założone przez Belgijkę, matkę

⁶³ Por. *Blessed Marie Eugenie of Jesus (1817-1898)*, <http://www.vatican.va/news_services/liturgy/saints/ns_lit_doc_20070603_eugenie-jesus_en.html>, (data dostępu: 12.01.2011).

⁶⁴ Por. *Assumptionen i Skandinavien*, <<http://www.assumptionssystrarna.dk/>>, (data dostępu: 12.01.2011).

⁶⁵ Por. tamże.

⁶⁶ Por. tamże.

⁶⁷ Por. tamże.

⁶⁸ Por. tamże.

⁶⁹ Por. *Assumptionssystrarna i Sverige*, <<http://se.assumptionssystrarna.dk/>>, (data dostępu: 12.01.2011).

⁷⁰ Por. *Little Sisters of Jesus*, <<http://www.charlesdefoucauld.org/en/groupe-petites-sœurs-de-jesus-2>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁷¹ Por. tamże.

⁷² Por. *Matrikel 2010*, s. 64.

czworga dzieci, Emilie d'Oultremont d'Hooghvorst (1818-1878)⁷³, w Strasburgu we Francji 1857 r.⁷⁴. Została ona beatyfikowana przez Jana Pawła II w 1997 r. Córki Maryi Odnowicielki tworzą zgromadzenie kontemplacyjno-misyjne, które obecnie posiada swoje międzynarodowe wspólnoty w 23 krajach świata na trzech kontynentach⁷⁵. W Szwecji są obecne w podstokholmskiej dzielnicy Åkersberga⁷⁶, gdzie wspólnota złożona z trzech sióstr realizuje charyzmat swego zgromadzenia na wzór Maryi wsłuchanej w słowa Syna, kontemplując Najświętszy Sakrament; angażują się w pomoc parafialną w katolickiej parafii w dzielnicy Täby, nauczają katechizmu, odwiedzają chorych, uczestniczą w życiu Kościoła lokalnego, wspierają imigrantów i nawiązują kontakty z chrześcijanami sąsiednich gmin chrześcijańskich.

Jednym z zakonów wyrosłych na germańskiej tradycji chrześcijańskiej obecnym w Szwecji są Siostry Misjonarki od św. Imienia Maryi Panny (szwedz. *Mariasysterar från Osnabrück*⁷⁷), które powstały w północnozachodnich Niemczech w 1920 r.⁷⁸. Ich maryjna duchowość opiera się na kontemplacji postawy Maryi i realizacji jej wskazania w odniesieniu do Chrystusa podczas spotkania z Nim w Kanie Galilejskiej: „Zróbcie wszystko cokolwiek wam powie” (J 2, 5)⁷⁹. Pracują obecnie w czterech krajach: Niemczech, Brazylii, Paragwaju i Szwecji (do której przybyły w 1951 r.)⁸⁰, w której posiadają wspólnoty w Sztokholmie, Uppsali i Västerås⁸¹. Ich głównym posłannictwem wypełnianym w Szwecji jest katechizacja, przygotowywanie i kształcenie katechetów, odwiedziny chorych, prowadzenie przedszkoli i szkół, praca w administracji kościelnej⁸².

Nieco egzotycznym zgromadzeniem, zwracającym uwagę i wzbudzającym duże zainteresowanie, są Siostry Matki Teresy z Kalkuty Misjonarki Miłości (szwedz. *Barmhärtighetens missionärer*⁸³, *Moder Teresas Systrar*⁸⁴, ang. *Mission*

⁷³ Por. *Sisters of Mary Reparatrix*, <<http://www.smr.org/en/page.php?id=5>>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁷⁴ Por. tamże.

⁷⁵ Por. *Sisters of Mary Reparatrix historia*, <http://www.smr-historic.org/smr_en.html>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁷⁶ Por. *Matrikel 2010*, s. 69.

⁷⁷ Por. tamże, s. 64, 71, 74.

⁷⁸ Por. *Mariasysterarna från Osnabrück*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/205/1/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁷⁹ Por. tamże.

⁸⁰ Por. tamże.

⁸¹ Por. tamże.

⁸² Por. tamże.

⁸³ Por. *Barmhärtighetens missionärer*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/207/1/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁸⁴ Por. tamże.

naries of Charity, M.C.⁸⁵), założone przez Matkę Teresę z Kalkuty w 1950 r.⁸⁶, pracujące obecnie w 133 krajach, liczące ok. 4500 sióstr⁸⁷. Znalazły także pole pracy w jednym z najzasobniejszych krajów świata – Szwecji. Zajmują się uchodźcami, migrantami, prostytutkami, chorymi psychicznie, ofiarami przemocy, porzuconymi dziećmi, zarażonymi wirusem HIV⁸⁸ – najbardziej niebezpiecznymi wśród biednych⁸⁹. W Szwecji posiadają dwie wspólnoty: kontemplacyjną, która ma siedzibę w mieście Växjö⁹⁰ i stałą modlitwą wspiera Kościół oraz działalność charytatywną innych zakonów; a także wspólnotę pastoralną, udzielającą się wśród sztokholmskich bezdomnych i zagubionych życiowo. Prowadząc hospicjum dla najbardziej niebezpiecznych – same żyją w bardzo skromnych warunkach, wynajmując lokal w podstokholmskim miasteczku Fisksätra⁹¹.

W pejzażu żeńskich zakonów zaangażowanych w dzieło kształcenia i formacji młodego pokolenia zasłużone miejsce zajmują Siostry Szkolne z Notre Dame (niem. *Arme Schulschwestern von Unserer Lieben Frau*⁹², szwedz. *Skolsysstrar de Notre Dame*, ang. *Schoolsisters of Notre Dame*, S.S.N.D.⁹³, łac. *Congregatio Pauperum Sororum Scholasticarum Dominae Nostrae*⁹⁴). Ich fundatorką i założycielką była św. Maria Teresa od Jezusa (Maria Theresia Karolina Gerhardinger 1797-1879)⁹⁵. Zgromadzenie powstało w 1833 r. w Bawarii w celu zapewnienia dobrego wykształcenia ubogim dziewczętom. W miarę rozwoju zgromadzenia, siostry zajęły się także chłopcami, tworząc ośrodki koedukacyjne. Obszar ich pracy wychowawczo-edukacyjnej to przedszkola, szkoły podstawowe, średnie i zawodowe, przeprowadzanie różnego rodzaju szkoleń oraz kursów na różnych poziomach i w wybranych przedmiotach szkolnych i nauczycielskich. W 1900 r. zgromadzenie liczyło 5800 sióstr pracujących w 30 krajach, w Europie, Ameryce, Azji i Afryce.

⁸⁵ Por. *Missionaries of Charity*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Missionaries_of_Charity>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁸⁶ Por. tamże.

⁸⁷ Por. tamże.

⁸⁸ Por. *Mother Teresa*, <<http://www.moherteresa.org/>>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁸⁹ Por. *Missionaries of Charity*, <http://www.cmswr.org/member_communities/MC.htm>, (data dostępu: 14.01.2011).

⁹⁰ Por. *Moder Teresas Systrar*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/207/1/>>, (data dostępu: 16.01.2011).

⁹¹ Por. tamże.

⁹² Por. *Arme Schulschwestern von Unserer Lieben Frau*, <http://de.wikipedia.org/wiki/Arme_Schulschwestern_von_Unserer_Lieben_Frau>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁹³ Por. *School Sisters of Notre Dame*, <<http://www.ssnd.org/>>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁹⁴ Por. *Congregatio Pauperum Sororum Scholasticarum Dominae Nostrae*, <http://de.wikipedia.org/wiki/Arme_Schulschwestern_von_Unserer_Lieben_Frau>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁹⁵ Por. *Maria Theresia von Jesus (Karolina) Gerhardinger*, <http://www.heiligenlexikon.de/BiographienT/Theresia_Gerhardinger.html>, (data dostępu: 15.01.2011). Por. także *Theresia Gerhardinger Hause*, <<http://www.theresia-gerhardinger-haus.de/ingang.htm>>, (data dostępu: 15.01.2011).

W Szwecji przejęły w 1938 r. prowadzenie szkoły w Göteborg (założonej przez ss. józefitki w 1873 r.), reorganizując ją i nadając nowy charakter. Obecnie zgromadzenie liczy 3700 sióstr pracujących w 37 krajach, w Europie, Ameryce Północnej i Południowej, Afryce, Azji i Oceanii⁹⁶. W Szwecji posiadają jedną wspólnotę liczącą pięć sióstr w sztokholmskiej dzielnicy Nacka⁹⁷. Oprócz regularnego życia zakonnego organizują ekumeniczne kursy biblijne, spotkania dla osób starszych i opuszczonych, współpracują z Misjonarkami Miłości opiekując się biednymi oraz katechizując w parafii pw. św. Konrada (prowadzonej przez polskich Braci Mniejszych Kapucynów).

6. ZAKOŃCZENIE

Przedstawiony powyżej wachlarz działań i dzieł prowadzonych przez katolickie zakony żeńskie w Szwecji pozwala zauważyć zjawisko stojące w opozycji wobec oczekiwań zwolenników sekularyzacji oraz środowisk nieprzychylnych chrześcijaństwu. Okazuje się bowiem, iż po wielu latach systemowych ograniczeń, forma wspólnego życia oparta o zasady i cele (charyzmat) poszczególnych żeńskich wspólnot zakonnych jest propozycją odpowiadającą potrzebom i oczekiwaniom wielu czynnych uczestników życia społecznego. Przejawia się to w pozytywnych opiniach, stałym lub okresowym korzystaniu i zaangażowaniu w propozycje działalności, w opiniotwórczym i materialnym wsparciu oraz zauważalnej wdzięczności za włączanie się oraz angażowanie w realne problemy życia codziennego podejmując próby ich rozwiązywania na korzyść dobra wspólnego szwedzkiego społeczeństwa.

Spotyka się również sytuacje, w których kobiety z tzw. elit społecznych, świata biznesu i komercji, wypalone zawodowo lub w podeszłym wieku, poszukując na nowo własnej tożsamości i psychicznej spójności, odnajdują te wartości, korzystając z pomocy żeńskich zakonów oraz czerpiąc z bogactwa ich życia wewnętrznego. Dowodzi to niezbicie, że obecne w Kościele katolickim uniwersalne zasady życia oparte o rady ewangeliczne mają niezbywalną rolę do spełnienia także w krajach skandynawskich, w których człowiek, pozornie, posiada wszystko, co jest mu potrzebne do istnienia.

⁹⁶ Por. *School Sisters of Notre Dame*, <http://www.ssnd.org/External/pg_loc_world.htm>, (data dostępu: 15.01.2011).

⁹⁷ Por. *Skolsysstrar de Notre Dame*, <<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/210/1/>>, (data dostępu: 15.01.2011).

THE DEVELOPMENT AND FUNCTIONING OF FEMALE INSTITUTES OF
CONSECRATED LIFE AND SOCIETIES OF APOSTOLIC LIFE IN THE CATHO-
LIC CHURCH IN SWEDEN

Summary

Among many social trends in Sweden there is a little known, and hardly noticed one within the community of the Catholic Church. It has to do with the process of reviving or creating from scratch female Catholic religious orders or female Protestant ecumenical communities resembling the former in their aims and principles. The phenomenon has a rich and interesting sociological and psychological background. A scholar researching migratory phenomena is fascinated by the fact that in a country characterized by a very high level of emancipation and feminist awareness as well as a very clear-cut model of liberated woman, there are more and more cases of women finding their fulfillment in a diametrically different way of life. The revival of female religious communities is a sign of the times in a prosperous society, which shows that contemporary woman cannot find the fulfillment of her deepest human needs in the material and the social.

Keywords: history of the Catholic Church in Sweden, female religious orders in Sweden, nuns in a postindustrial society

Nota o Autorze: ks. Mariusz Chamarczuk SDB, dr socjologii, absolwent UKSW, wieloletni pracownik Trybunału Biskupiego w Sztokholmie i duszpasterz polonijny, członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Założyciel Salezjańskiego Ośrodka Dokumentacji Duszpasterstwa Emigracji Polskiej w Szwecji (SODD). Prowadzi badania z zakresu najnowszej historii Kościoła i socjologii emigracji oraz procesów integracyjnych w Skandynawii.

Słowa kluczowe: historia Kościoła katolickiego w Szwecji, żeńskie zakony w Szwecji, zakony żeńskie w społeczeństwie postindustrialnym